

Nieuwsflitsen

Nieuwsflitsen is een periodieke uitgave van de heemkondekring 'Loon op 't Sandt' Verschijnt minimaal 6 keer per jaar
Correspondentieadres redactie: Castellanie 40, 5175 DD Loon op Zand
Emailadres: nieuwsflitsen@heemkondekringloonoptsandt.nl Jaargang 08. Nr. 07 1 november 2015

In dit nummer onder andere:

☐	Nieuwe editie Straet en Vaert	pag. 2
☐	Oproepen werkgroepen Genealogie en Archief en Documentatie	pag. 3
☐	Lezing Bas Aarts: Kastelenbouw langs de Hollands-Brabantse grens	pag. 4
☐	Dag van de Brabantse Volkscultuur op 21 november	pag. 5
☐	Schenkingen	pag. 5

Bewoners De Venloene behulpzaam bij vragen over foto's

De fotowerkgroep van de heemkondekring is met een groot aantal foto's in De Venloene geweest. De doelstelling van de middag was om zoveel mogelijk namen bij de foto's te achterhalen. In drie groepjes van 5-6 bewoners, voornamelijk uit Loon op Zand, zijn op de laptops een aantal foto's gepresenteerd en hier ontstond een levendige discussie over welke personen op de foto's stonden. De bewoners hebben de heemkondekring fantastisch geholpen en veel foto's hebben wij kunnen beschrijven.

De middag was een succes en met de activiteitenbegeleiding van De Venloene is afgesproken dat wij in 2016 graag een aantal keren terugkomen met meerdere computers. □

Dialectenprijs Erfgoed Brabant

De Dialectprijs van Noord-Brabant zal dit jaar op woensdag 18 november worden uitgereikt. Deze prijs werd twee jaar geleden voor het eerst uitgereikt in Bergen op Zoom. De prijs is een initiatief van de stichting Erfgoed Brabant en is bedoeld voor een bijzondere prestatie op het gebied van de Brabantse dialectbeoefening.

Natuurlijk hebben Heemkondekring Loon op 't Sandt en Stichting StuipZand direct ingeschreven met onze uitgave Lõons Lèèft(nog). Verschillende tips hebben ons er toe bewogen om voor deze prijs in te schrijven. Wij zijn dan ook vol verwachting wat de jury gaat beslissen. Op 18 november zullen wij het weten. □

Oorlogsmonumenten

Henk Peters uit Udenhout schreef in 2009 een artikel over "Oorlogsmonumenten in Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen." Ten gevolge van nieuwe informatie is het oorspronkelijke artikel uit 2009 aangevuld en geactualiseerd. Het artikel over het drama dat zich heeft afgespeeld bij het Kruis in de duinen te Helvoirt is eveneens herzien. Vanwege de restauratie van het kruis in 2015 zijn nieuwe foto's geplaatst. U kunt beide herziene artikelen vinden en downloaden via de website:

<http://www.np-deloonseendrunenseduinen.nl>

en ga vervolgens naar: Producten, nieuwsbrieven en publicaties.

Speciaal voor leden die geïnteresseerd zijn in de artikelen maar niet in staat zijn om deze te downloaden is een exemplaar beschikbaar bij onze secretaris.

De Joodse documentairemaakster Annet Betsalel heeft de film Treffpunkt Erasmus gemaakt. Deze gaat over twee "goede" Duitse soldaten Werner Klemke en Johann Gerhardt. Zij vervalsten tijdens de W.O.II met gevaar voor eigen leven in het Gooi documenten, persoonsbewijzen en voedselbonnen. Mede dank zij hen is het leven van ongeveer 500 joden en andere onderduikers gered. Het complete verhaal is te lezen in de artikelen.

Onlangs is bekend geworden dat op maandag 9 november in het Filmhuis in Bussum de Nederlandse film in première gaat. □

Jaarboek Straet en Vaert 2015

Met voldoening en gepaste trots presenteren wij u het 35ste jaarboek in de reeks die in 1981 begon. Dit boek bevat elf rijk geïllustreerde artikelen.

Siem de Ridder

Na 31 jaren sloot Siem de Ridder op 31 maart 2015 voor het laatst de deur van zijn Mitra-slijterij aan het Oranjeplein. Joke van Gils bezocht hem in zijn woning te Waalwijk om hem het hemd van het lijf te vragen over zijn ervaringen als Loonse ondernemer. De Ridder vertelt onder andere over zijn achtergrond en werkzame leven, over zijn vakgebied, over de bestuurlijke hobbels die moesten worden genomen voordat hij op 14 juni 1984 zijn zaak kon openen en over de moeilijke eerste jaren. Met voldoening constateert hij: 'Ik heb met plezier gewerkt, met mooie producten in een mooie plaats, met fijne mensen.'

Leer en schoenen deel 6

Jan van Iersel en Jan Vera beginnen de zesde aflevering van de serie 'Leer en schoenen - dat is Loon' bij Engelina Coomans, geboren in een landbouwersgezin in het inmiddels verdwenen gehucht Westloon aan de Waalwijkse Baan. In 1801 trouwde zij met schoenmaker Willem Schoenmakers en na zijn overlijden hertrouwde ze met haar buurman, de achttien jaar oudere weduwnaar Jan Baptist Cools, die eveneens schoenmaker van beroep was. Deze aflevering gaat over schoenenmakende en leerlooiende nazaten van Willem Schoenmakers en Jan Baptist Cools en eindigt ruim honderd jaar later met de stoomschoenfabriek van de Gebroeders Frans en Tinus Schoenmakers.

Museum van Loon

In Amsterdam bevindt zich in een grachtenpand aan de Keizersgracht Museum Van Loon. De naam van deze familie verwijst inderdaad naar een herkomst uit Loon op Zand. Anton van der Lee en Lauran Toorians volgen de familiegeschiedenis vanuit het veertiende-eeuwse Loon op Zand via 's-Hertogenbosch en Rotterdam naar het Amsterdam van de twintigste eeuw.

Melkboeren

Voor de elfde aflevering in de serie 'Loonse ondernemers van toen' over de middenstanders uit de periode 1930-1980 heeft Tiny van Iersel-Brouwers onderzoek gedaan naar de beroepsgroep van de melkventers, ook melkslijters of melkboeren genoemd. Tot in de jaren negentig brachten deze verse melk en melkproducten bij de mensen thuis.

Armenzorg

Om de armoede te bestrijden stichtte koning Willem I kolonies van weldadigheid voor paupers om op vrijwillige basis een nieuw bestaan te kunnen opbouwen en daarnaast strafkolonies voor landlopers en bedelaars. Het gemeentebestuur was

daar niet blij mee, alleen al omdat het de rekening van de opname kreeg gepresenteerd. In het artikel 'Jacobus Steenbergen en de armenzorg' vertelt Jan van Iersel het verhaal van de Loonse Jacobus Steenbergen en de Udenhoutse Adriana de Groot en hun drie kinderen als slachtoffers van een uit goede bedoelingen ontstaan beleid van de landelijke overheid dat al gauw ontaardde in gesol met mensen.

Soldaat Jo van Ewijk

Dit jaar herdachten we dat het zeventig jaar geleden is dat er een einde kwam aan de Tweede Wereldoorlog. Tijdens de jaarlijkse dodenherdenking vertelde Albert Megens het levensverhaal van soldaat Jo van Ewijk. Deze jonge man, echtgenoot en vader is opgegroeid in Loon op Zand en woonde hier ook met zijn gezin, toen hij op 13 mei 1940 omkwam tijdens de strijd om de Grebbeberg.

Japane bezetting van Nederlands-Indië

De in Loon op Zand geboren en getogen onderwijzer Bernard Pijnenburg emigreerde in 1929 naar Nederlands-Indië. Op 6 januari 1942, één dag voor de geboorte van zijn zoon Berndt, werd hij opgeroepen tot militaire dienst. Na de Japanse aanval op Nederlands-Indië en de capitulatie van het Nederlandse leger op 8 maart 1942 werden de soldaten krijgsgevangen gemaakt. Bernard verbleef in enkele kampen op Java en overleed op 4 augustus 1943 aan de gevolgen van een onbehandelde buikziekte. Zijn weduwe Carla Pijnenburg-Donders en haar twee jonge kinderen waren gedurende de Japanse bezetting geïnterneerd in het kamp Banjoe Biroe (Java). In maart 1946 werden zij naar Nederland gerepatrieerd. Zoon Berndt Pijnenburg was aan het einde van de kamptijd nog geen vier jaar oud. Hij heeft de herinneringen van zijn moeder opgetekend en deze aangevuld met zijn eigen prille herinneringen aan de periode augustus 1945 tot maart 1946. Ook vertelt hij over de eerste jaren na de terugkeer van het vaderloze gezin naar Nederland.

Dagboek oorlogswinter 1944-1945

Mejuffrouw Cornelia Pijnenburg (1893-1968), een nicht van Bernard Pijnenburg, was bijna veertig jaar lang kostdame in het Gerlachusklooster. In haar nalatenschap heeft de familie een schrift gevonden, waarin Cor(nelia) haar belevenissen in de oorlogswinter 1944-1945 heeft beschreven in de vorm van een dagboek. In dit jaarboek worden deze levendige 'Oorlogsdagen' voor het eerst gepubliceerd.

Kasteelhoeve

In juli 2013 werd de Kasteelhoevenweg in gebruik genomen, die de Gildeweg en de Kasteellaan met elkaar verbindt. De straatnaam verwijst naar de zogenaamde kasteelhoeve, een voormalige pachtboerderij van het kasteel die gelegen was achter

de huidige boerderij Beukenhorst, Kasteellaan 19, ongeveer op de plaats waar zich nu de Carina bevindt. Op 27 oktober 1944 werd deze hoeve verwoest. Sinds 1933 pachtte Toon Vermeulen de boerderij van eigenaar Bernardus J. Grobben uit Den Haag. Diens zoon Nico Grobben en schoonzoon Fons Böcker lieten in hetzelfde jaar 1933 een zomerhuisje bouwen aan de Kasteellaan, dat de naam Beukenhorst kreeg. Met rijkssubsidie voor de Wederopbouw werd dit huisje van 1950-1951 omgebouwd tot de huidige langgevelboerderij, opdat de familie Vermeulen het boerenbedrijf kon voortzetten. Erik Gelevert heeft zich verdiept in de geschiedenis van de kasteelhoeve en van zomerhuisje, later boerderij, Beukenhorst.

Kerkstraat-Bergstraat

Voor de vierde keer leidt John Boeren ons door het Loon op Zand van 1828. We wandelen nu door het meer westelijke deel van de Kerkstraat en aansluitend over een stukje Bergstraat. Bij elke woning geeft hij de situatie weer zoals die was in het jaar 1828 en vervolgens beschrijft hij de geschiedenis van het pand of de huisplaats en de eigenaren en/of bewoners in voorgaande eeuwen.

Redactie Straet en Vaert

Oproep werkgroep Genealogie

De werkgroep Genealogie van de heemkundekring is al een tijd bezig met het opzetten van een databank met stamboomgegevens. U heeft ons daarbij al dikwijls geholpen, waarvoor wij u hartelijk willen danken. Echter, het achterhalen van recentere data blijft lastig.

Om onze gegevens compleet te maken zijn wij geïnteresseerd in geboortekaartjes, trouw- en rouwkaarten en andere kennisgevingen van overlijden. Om de namen een gezicht te geven, zouden wij daarnaast graag **pasfoto's** van personen die woonden of nog wonen in de gemeente Loon op Zand ontvangen. Vermeld bij de pasfoto's alstublieft de volledige naam, geboortedatum en -plaats en indien van toepassing de overlijdensdatum en -plaats. Wij roepen iedereen op om ons met bovenstaande gegevens te helpen!

Uw materiaal kan verstuurd worden naar ons secretariaat: Scorpius 7, 5175 XM, Loon op Zand. Natuurlijk mag u het ook in de brievenbus stoppen bij onze secretaris of leden Annie Hamers-van Leeuwen (Tuinstraat 37) en Maria Verstappen-den Otter (Andromeda 23). Wanneer u zelf niet in staat bent uw gegevens af te leveren, halen wij deze graag bij u op.

Hartelijk dank voor uw medewerking namens de werkgroep Genealogie van Heemkundekring Loon op 't Sandt! □

Werkgroep Archief en Documentatie zoekt aanvulling

Deze heemkundewerkgroep is sinds een jaar bezig om de documenten van de heemkundekring te digitaliseren. Zoals u begrijpen zult is dit een omvangrijk karwei. De documenten zitten nu in ongeveer tweehonderd dozen in een aantal kasten. Zij nemen enorm veel plaats in en zijn niet beveiligd tegen brand. Deze documenten digitaliseren heeft tot gevolg, dat er plaatsruimte gewonnen wordt en dat bij brand de inhoud van de documenten niet verloren gaat.

Met dit scannen zijn al een zestal vrijwilligers bezig. Wij zoeken echter uitbreiding van deze groep met twee vrijwilligers, die ervaring hebben met het gebruik van de computer.

Vrijwilliger A werkt op de eerste en derde dinsdag van de maand (de reguliere werkbijeenkomsten van onze werkgroep in De Kletterenhoef) aan een laptop en scant c.q. maakt pdf-bestanden van documenten uit het bestaande archief, die door een ander werkgroeplid van een titel worden voorzien.

Vrijwilliger B verricht de werkzaamheden thuis: hij/zij verzamelt artikelen, die over ons kerkdorp gaan, uit enkele weekbladen en leert daarvan pdf-bestanden te maken via internet. Hij/zij levert deze op een usb-stick of via e-mail aan bij de werkgroep, die ze vervolgens opneemt in de bestaande digitale databanken.

Nadere informatie is te verkrijgen bij Jan van Hoof (tel. 362694).

Aanmelding bij de secretaris Theo Schroemges: secretaris@heemkundekringloonoptsandt.nl of telefoon 363030. □

Openingstijden De Kletterenhoef

De normale openingstijden (behalve op feestdagen) van onze werkruimte zijn:

- *Dinsdag: 9.00-12.00 uur;*
Bovendien op de eerste en derde dinsdag van de maand: 13.30-16.00 uur;
- *Woensdag: 13.30-16.00 uur;*
- *Donderdag: 13.30-16.00 uur. □*

Nieuwsflitsen 2016

	verschijnt op	kopij inleveren t/m
Nr. 1	1 januari 2016	15 dec. 2015
Nr. 2	1 maart	18 febr.

Secretariaat heemkundekring:

Theo Schroemges, Scorpius 7,
5175 XM Loon op Zand. Tel. 363030. Email:
secretaris@heemkundekringloonoptsandt.nl

“De kastelenbouw langs de Brabants-Hollandse grens” (ca. 1290 – ca. 1400)

Op donderdag 12 november zal Bas Aarts een lezing presenteren in Service Residentie Molenvijk. Aanvang 20.00 uur.

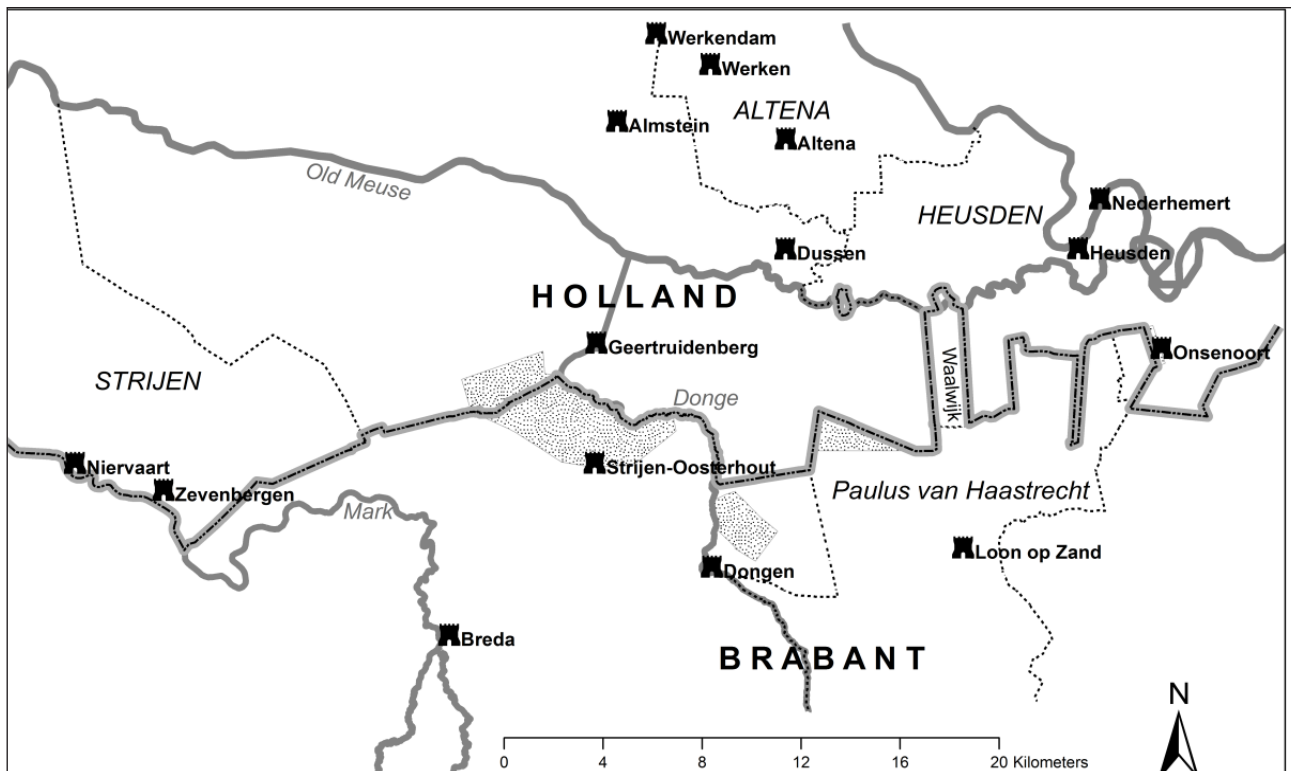
De lezing zal een beeld geven van het ontstaan van deze middeleeuwse grens, het politieke spel er omheen en de achtergronden van de bouw van de genoemde kastelen.

In een oorkonde van 1325 wordt verhaald dat in de voorbije jaren mannen van de heer van Breda (in het hertogdom Brabant) een galg hadden neergehaald en – met de gehangenen er nog aan – versleept naar de directe omgeving van Geertruidenberg (in het graafschap Holland), waar deze volgens hen ook thuishoorde. Maar de galg werd weer heropgericht op de vorige locatie en nog tot

twee keer toe herhaalde zich het neerhalen en verslepen. Onnodig te zeggen dat we hier met een grensgeschil van doen hebben.

Over deze Brabants-Hollandse grens was niet alleen in de Middeleeuwen nogal wat te doen, maar tot in de moderne geschiedschrijving toe heerst er veel verwarring en onbegrip over hoe die grens nu precies liep en welke consequenties dat had voor bijvoorbeeld de boeren met hun loslopend vee, de turfstekers in het veld en de adellijke heren met hun ambities en juridische aanspraken.

Een interessant aspect van deze grensproblematiek is de kastelenbouw langs twee kanten: bijvoorbeeld Strijen (Oosterhout), Geertruidenberg, Loon op Zand, Heusden en Onsenoort (Nieuwkuijk).□

De Brabants-Hollandse grens omstreeks 1400. Aangegeven zijn enkele belangrijke heerlijkheden en kastelen aan beide zijden van de grens en (gestippeld) de omstreden grensgebieden (© K.A.H.W. Leenders).

Schenkeningen

De heemkundekring kreeg in de afgelopen periode schenkingen van:

- Kees van Loon: bidprentjes;
- Cees van Mosselveld: letterplaat voor diabetetelling, stempels, kerststal;
- Ineke Leijtens: gekleurde pentekening van de kerktoren.

Alle gevers hartelijk dank!□

Dag van de Brabantse volkscultuur op 21 november in teken '200 jaar Noord-Brabant'

DEN BOSCH - In 2015 bestaat Noord-Brabant 200 jaar. Twee eeuwen geleden was Noord-Brabant een provincie die lag in het midden van het pas opgerichte Verenigd Koninkrijk der Nederlanden (1815).

Het voormalige hertogdom Brabant was in deze nieuwe post-Napoleontische staat verdeeld over drie nieuwe provincies: Zuid-Brabant, Antwerpen (eigenlijk 'Midden-Brabant') en Noord-Brabant. De zuidgrens van Noord-Brabant was vijftien jaar lang niets anders dan een provinciale grens midden in het Verenigd Koninkrijk. Met de Belgische Revolutie van 1830 veranderde dit. Noord-Brabant koos voor de Nederlandse kant. De provinciale zuidgrens werd hierdoor ook een staatsgrens. De ruim 180 jaar sinds de Belgische Revolutie hebben van Noord-Brabant weliswaar een Nederlandse provincie gemaakt, maar de culturele verschillen tussen het zuiden en het noorden, tussen 'beneden en boven de grote rivieren' bestaan nog steeds. Ook binnen de provincie worden soms culturele verschillen gevoeld.

De naam en vorm van Noord-Brabant staan al twee eeuwen redelijk vast, maar in de eeuwen voor 1815 zag Brabant er heel anders uit. Waar het noordwesten van de huidige provincie (grotendeels het Land van Heusden en Altena) twee eeuwen geleden nog Hollands was, speelt in het noordoosten de situatie van de 'onafhankelijke' ministaatjes zoals Ravenstein en Gemert, die vóór de Franse tijd geen deel uitmaakten van Brabant en pas daarna definitief bij de nieuwe provincie Noord-Brabant kwamen.

Tijdens deze 'Dag van de Brabantse Volkscultuur',

° De voormalige Commanderie en Latijnse school van Gemert

die plaatsvindt op zaterdag 21 november 2015, worden de afgelopen twee eeuwen Noord-Brabant tegen het licht gehouden. Hoe homogeen is de huidige provincie? Zijn we allemaal dezelfde soort Brabanders? Is er zoiets als dé Brabantse identiteit? Er wordt hierbij gekeken naar streekdracht, architectuur en dialect. Er is hiervoor een zeer toepasselijke locatie: de voormalige Commanderie van Gemert!

Meer informatie over de Dag van de Brabantse Volkscultuur, met een gedetailleerd programma voor de bijeenkomst in Gemert, volgt zo spoedig mogelijk via de communicatiekanalen van Brabants Heem en Erfgoed Brabant. Zet wel alvast deze dag in uw agenda!

De Koerier van Brabants Heem nr 65 juni 2015

